

POVELJA O LJUDSKIM I MANJINSKIM PRAVIMA I GRADJANSKIM SLOBODAMA

Polazeci od toga da su ljudska i manjinska prava temelj svake demokratske zajednice, i opredeljevuci se za demokratiju, mir, toleranciju, postovanje ljudskih prava, vladavinu prava i socijalnu pravdu, Narodna skupstina Republike Srbije, i Skupstina Republike Crne Gore donele su

Povelju o ljudskim i manjinskim pravima i gradjanskim slobodama, dok bi danas, kako je najavljeno, trebalo da je usvoji i Savezna skupstina.

I Opste odredbe

Ljudsko dostojanstvo i slobodan razvoj licnosti

Clan 1.

Ljudsko dostojanstvo je neprikosnoveno. Svako ima obavezu da ga stiti. Svako ima pravo na slobodan razvoj svoje licnosti, pod uslovom da ne krši prava drugih zajemcena ovom poveljom.

Postovanje ljudskih i manjinskih prava

Clan 2.

Svako ima obavezu da postuje ljudska i manjinska prava drugih.

Ljudska i manjinska prava zajemcena ovom poveljom neposredno se primenjuju u skladu sa Ustavnom poveljom drzavne zajednice Srbija i Crna Gora. Ljudska i manjinska prava zajemcena ovom poveljom neposredno se uređuju, obezbeduju i stite ustavima, zakonima i politikom drzava clanica.

Zabrana diskriminacije

Clan 3.

Svi su pred zakonom jednaki.

Svako ima pravo na jednaku zakonsku zastitu, bez diskriminacije.

Zabranjena je svaka neposredna ili posredna diskriminacija, po bilo kom osnovu, pa i na osnovu rase, boje, pola, nacionalne pripadnosti, drustvenog porekla, rođenja ili slicnog statusa, veroispovesti, politickog ili drugog ubedjenja, imovnog stanja, kulture, jezika, starosti ili psihickog ili fizickog invaliditeta.

Dozvoljeno je privremeno uvodjenje posebnih mera koje su neophodne za ostvarenje ravnopravnosti, potrebne zastite i napretka za lica ili grupe lica koja se nalaze u nejednakom položaju, da bi im se omogućilo puno uzivanje ljudskih i manjinskih prava pod jednakim uslovima.

Posebne mere iz stava 4. ovog clana se mogu primenjivati samo dok se ne ostvare ciljevi zbog kojih su preduzete.

Zabrana protivustavnog ukidanja ili ogranicenja ljudskih i manjinskih prava propisanih ovom poveljom

Clan 4.

Odredbe ove povelje ne mogu se tumaciti tako da podrazumevaju pravo drzavne zajednice, drzava clanica, neke grupe ili pojedinca da preduzima radnje usmerene na ukidanje ovom poveljom zajemcenihi prava ili na njihovo ogranicenje u vecoj meri od one koja je propisana Ustavnom poveljom drzavne zajednice Srbija i Crna Gora, ovom poveljom i ustavima drzava clanica.

Ogranicenja ljudskih i manjinskih prava

Clan 5.

Zajemcena ljudska i manjinska prava mogu se ograniciti samo na osnovu

Ustavnom poveljom drzavne zajednice Srbija i Crna Gora, ovom poveljom i ustavima drzava clanica propisanih ogranicenja, i zakona koji ima opstu primenu i koji sadrzi poziv na odredbu kojom se ogranicenje dozvoljava.

Zajemcena ljudska i manjinska prava smeju se ograniciti samo u onoj meri koja je neophodna da bi se u otvorenom i slobodnom demokratskom drustvu zadovoljila svrha zbog koje je ogranicenje dozvoljeno.

Ogranicenja se ne smeju uvoditi u druge svrhe osim onih radi kojih su propisana. Pri ogranicavanju ljudskih i manjinskih prava i tumačenju ovih ogranicenja, svi drzavni organi, a narocito sudovi, duzni su da vode racuna o sustini prava koje se ogranicava, vaznosti svrhe ogranicenja, prirodi i obimu ogranicenja, odnosu izmedju ogranicenja i njegove svrhe i o tome da li postoji nacin da se ta svrha postigne sa manjim ogranicenjem prava.

Ogranicenje ni u kom slucaju ne sme da zadire u sustinu zajemcenog prava.

Odstupanja od ljudskih i manjinskih prava

Clan 6.

Po zvanicnom proglašenju ratnog ili vanrednog stanja, ako je opstanak drzavne zajednice ili drzave clanice ugrozen, dozvoljene su mere odstupanja od ljudskih i manjinskih prava zajemcenih ovom poveljom i to samo u onom obimu u kome je to nuzno u datoj situaciji.

Mere odstupanja ne smeju da dovedu do razlikovanja po osnovu rase, boje, pola, jezika, veroispovesti, nacionalne pripadnosti ili drustvenog porekla.

Mere odstupanja od ljudskih i manjinskih prava u oblastima koje su u nadleznosti institucija drzavne zajednice mogu opstima aktima propisati samo Skupstina Srbije i Crne Gore ili Savet ministara ako Skupstina Srbije i Crne Gore nije u mogucnosti da se sastane. Odluka o odstupanju od ljudskih i manjinskih prava u slucaju proglašenja ratnog stanja donosi se uz saglasnost nadleznih organa drzava clanica.

Mere odstupanja od ljudskih i manjinskih prava u oblastima koje su u njihovoj nadleznosti uredjuju drzave clanice svojim ustavima i zakonima, u skladu sa ovom poveljom.

Mere odstupanja od ljudskih i manjinskih prava koje propisu Skupstina Srbije i Crne Gore ili Savet ministara vaze do 90 dana, a po isteku ovog roka mogu se obnavljati na dodatne periode do 90 dana.

Savet Ministara je duzan da akte kojima je propisao mere odstupanja od ljudskih i manjinskih prava podnese na potvrdu Skupstini Srbije i Crne Gore cim ona bude u mogucnosti da se sastane. U protivnom mere odstupanja prestaju da vaze zavrsetkom prve sednice Skupstine Srbije i Crne Gore odrzane po proglašenju ratnog stanja.

Mere odstupanja od ljudskih i manjinskih prava prestaju da vaze prestankom ratnog ili vanrednog stanja.

Za vreme ratnog stanja, Sud Srbije i Crne Gore nastavlja se radom. Status i ovlasčenja Suda Srbije i Crne Gore i njegovih sudija ostaju nepromenjeni.

Mere odstupanja ni u kom slucaju nisu dozvoljene u pogledu prava zajemcenih cl. 1, 11, 12, 13, 14, 17, 19, 20, 21, 25, 26, 35, 50 i 51. ove povelje.

Ljudska i manjinska prava zajemcena medjunarodnim pravom

Clan 7.

Ljudska i manjinska prava zajemcena opsteprihvacenim pravilima medjunarodnog prava, kao i medjunarodnim ugovorima koji vaze u drzavnoj zajednici zajemcena su ovom poveljom i neposredno se primenjuju.

Zabrana ogranicenja ljudskih i manjinskih prava pod izgovorom da ona nisu zajemcena ovom poveljom

Clan 8.

Nije dopusteno ogranicavanje ljudskih i manjinskih prava zajemcenih

opsteprihvacenim pravilima medjunarodnog prava, medjunarodnim ugovorima koji vazе u drzavnoj zajednici i zakonima i drugim propisima na snazi, pod izgovorom da ona nisu zajemcena ovom poveljom ili da su zajemcena u manjem obimu.

Sudska zastita i uklanjanje posledica kršenja ljudskih i manjinskih prava

Clan 9.

Svako ima pravo na delotvornu sudsku zastitu u slucaju da mu je povredjeno ili uskraceno neko ljudsko ili manjinsko pravo zajemceno ovom poveljom, kao i pravo na uklanjanje posledica takvog kršenja.

Svako ko smatra da mu je neko ljudsko ili manjinsko pravo zajemceno ovom poveljom povredjeno ili uskraceno pojedinacnim aktom ili radnjom institucije drzavne zajednice, odnosno drzavnog organa drzave clanice ili organizacije koja vrši javna ovlasćenja ima pravo da podnese zalbu Sudu Srbije i Crne Gore, ako nije obezbedjena druga pravna zastita u drzavi clanici, u skladu sa Ustavnom poveljom.

Odluke medjunarodnih organa izvrsavaju i troskove snose drzavna zajednica, odnosno drzave clanice, u zavisnosti od toga da li je institucija drzavne zajednice, odnosno drzavni organ drzave clanice ili organizacija koja vrši javna ovlasćenja povredila ili uskratila neko pravo zajemceno medjunarodnim ugovorom koji vazе na teritoriji Srbije i Crne Gore

Tumacenje odredaba o ljudskim i manjinskim pravima

Clan 10.

Ljudska i manjinska prava zajemcena ovom poveljom tumace se na nacin kojim se unapredjuju vrednosti otvorenog i slobodnog demokratskog drustva u skladu sa vazecim medjunarodnim jemstvima ljudskih i manjinskih prava i praksom medjunarodnih tela koja nadziru njihovo sprovođenje.

II Ljudska prava i osnovne slobode

Pravo na zivot

Clan 11.

Ljudski zivot je neprikosnoven. U drzavnoj zajednici Srbija i Crna Gora ne postoji smrtna kazna.

Zabranjeno je kloniranje ljudskih bica.

Nepovredivost fizickog i psihickog integriteta

Clan 12.

Svako ima pravo na nepovredivost fizickog i psihickog integriteta.

Niko se ne sme podvrgnuti mucenju, necovecnom ili ponizavajućem postupanju ili kaznjavanju.

Niko ne sme biti podvrgnut medicinskim ili naucnim ogledima bez svog slobodno datog pristanka.

Zabrana ropstva, položaja slicnog ropstvu i prinudnog rada

Clan 13.

Niko ne sme biti drzan u ropstvu ili položaju slicnom ropstvu. Trgovina ljudima je zabranjena u svakom obliku.

Prinudni rad je zabranjen. Seksualno ili ekonomsko iskoriscavanje lica koje je u nepovoljnom položaju takodje se smatra prinudnim radom.

Prinudnim radom se ne smatraju rad ili sluzba koji se u skladu sa zakonom zahtevaju od pravosudno osudjenih lica, lica koja vrše vojnu sluzbu ili u slucaju vanrednih situacija koje ugrozavaju opstanak zajednice.

Pravo na slobodu i bezbednost

Clan 14.

Svako ima pravo na licnu slobodu i bezbednost.

Niko ne moze biti lisen slobode necijom samovoljom. Lisavanje slobode je dozvoljeno samo u slucajevima i na nacin predvidjen zakonom drzavne zajednice ili zakonima drzava clanica.

Niko se ne moze lisiti slobode samo zato sto nije u stanju da ispuni ugovornu obavezu.

Svako ko je lisen slobode mora biti odmah obavesten na jeziku koji razume o razlozima lisenja slobode ili optuzbi, kao i o svojim pravima.

Svako ko je lisen slobode ima pravo da bez odlaganja o tome obavesti lice po svom izboru.

Svako ko je lisen slobode ima pravo da pokrene postupak u kome ce sud po hitnom postupku ispitati zakonitost lisavanja slobode i naloziti pustanje na slobodu, ako je lisavanje slobode nezakonito.

Prema licu lisenom slobode postupa se covecno i sa uvazavanjem dostojanstva njegove licnosti. Narocito je zabranjeno svako nasilje prema licu lisenom slobode ili iznudjivanje iskaza. Svako ko je bio nezakonito lisen slobode ima pravo na naknadu stete.

Dodatna jemstva u slucaju lisavanja slobode zbog krivicnog dela ili prekrasaja

Clan 15.

Uhapsenom licu se mora odmah saopstiti da ima pravo da nista ne izjavljuje i da ima pravo da njegovom saslanju prisustvuje branilac koga sam izabere.

Uhapseno lice se mora bez odlaganja, a najkasnije u roku od 48 sati izvesti pred nadlezni sud. U suprotnom, ono se pusta na slobodu.

Lice za koje postoji osnovana sumnja da je izvrсило krivicno delo moze se pritvoriti samo odlukom nadleznog suda, ako je to neophodno radi vodjenja krivicnog postupka.

Trajanje pritvora mora se svesti na najkrace nuzno vreme u skladu sa zakonom, o cemu se stara nadlezni sud.

Posebna jemstva

Clan 16.

Svako ima pravo da u najkracem roku, podrobno i na jeziku koji razume, bude obavesten o prirodi i razlozima optuzbe protiv njega, i pravo da mu se sudi bez odugovlacenja.

Svako ima pravo na odbranu, ukljucujuci pravo da uzme branioca po svom izboru pred sudom ili drugim organom nadleznim da vodi postupak, da neometano opsti sa svojim braniocem i da ima dovoljno vremena i uslova za pripremu odbrane.

Zakonom se odredjuju slucajevi u kojima interes pravicnosti zahteva da okrivljeni dobije branioca po sluzbenoj duznosti ako nije u mogucnosti da nadoknadi usluge branioca.

Okrivljeni ima pravo na pomoc tumaca ako ne razume ili ne govori jezik koji se koristi u postupku.

Svako ko je dostizan sudu ili drugom organu nadleznom da vodi postupak, ne moze se kazniti ako mu nije bilo omoguceno da bude saslan i da se brani.

Niko ne mora da svedoci protiv samog sebe ili da prizna krivicu.

Pravo na pravicno sudjenje

Clan 17.

Svakome je zajemcena jednaka zastita prava u postupku pred sudovima, drugim drzavnim organima i nosiocima javnih ovlasčenja.

Svako ima pravo da o njegovim pravima, obavezama, kao i o optuzbama protiv njega, bez odlaganja, odlucuje nezavisan, nepristrasan i zakonom ustanovljen sud.

Sudske odluke se izricu javno, a sudski postupci su javni osim u slucajevima odredjenim zakonom.

Pravo na pravno sredstvo

Clan 18.

Svako ima pravo na zalbu ili drugo pravno sredstvo protiv odluke kojom se resava o njegovom pravu, obavezi ili na zakonu zasnovanom interesu.

Pretpostavka nevinosti

Clan 19.

Svako je nevin dok se njegova krivica za krivicno delo ne utvrdi pravosnaznom odlukom suda.

Zabrana retroaktivnosti, kaznjavanje samo na osnovu zakona

Clan 20.

Niko se ne moze smatrati krivim ili kazniti za delo koje, pre nego sto je izvrшено, nije bilo predvidjeno zakonom kao kaznjivo.

Kazne se odredjuju prema zakonu koji je vazio u vreme izvršenja dela, osim ako je kasniji zakon povoljniji za ucinioca.

Ne bis in idem

Clan 21.

Niko ne moze dva puta biti kaznjen za isto delo.

Pravo na rehabilitaciju i naknadu stete za pogresnu osudu u krivicnom postupku

Clan 22.

Lice koje je bez osnova osudjeno za kaznjivo delo ima pravo na rehabilitaciju i naknadu stete od drzave.

Pravo na imovinu

Clan 23.

Jemci se pravo svojine i pravo nasledjivanja. Koriscenje imovine se moze ograniciti zakonom, u skladu sa opstim interesom.

Niko se ne moze lisiti svojine, osim u javnom interesu utvrdjenom na osnovu zakona, uz naknadu koja ne moze biti niza od trzisne, ili da bi se obezbedila naplata poreza, drugih dazbina ili kazni.

Sporove o visini naknade resava nadlezni sud.

Pravo na postovanje privatnog i porodicnog zivota

Clan 24.

Svako ima pravo na postovanje privatnog i porodicnog zivota, doma i tajnosti prepiske.

Niko ne sme uci u tudji stan ili druge prostorije protiv volje njihovog drzaoca ili u njima vrsiti pretres, osim na osnovu odluke suda. Ulazak u tudji stan ili druge prostorije ili njihov pretres bez odluke suda dozvoljeni su samo ako je to neophodno radi neposrednog hapsenja ucinioca krivicnog dela ili radi otklanjanja neposredne i ozbiljne opasnosti za ljude ili imovinu, na nacin predvidjen zakonom. Tajnost pisama i drugih sredstava opstenja je nepovrediva. Odstupanja su dozvoljena na odredjeno vreme samo na osnovu odluke suda, ako je to neophodno radi vodjenja krivicnog postupka ili odbrane zemlje, na nacin predvidjen zakonom.

Zastita podataka o licnosti je zajemcena. Njihovo skupljanje, drzanje i koriscenje uredjuje se zakonom. Zabranjena je i kaznjiva upotreba podataka o licnosti van svrhe za koju su prikupljeni. Svako ima pravo da bude obavesten o prikupljenim

podacima o svojoj licnosti, u skladu sa zakonom.

Pravo na sklapanje braka

Clan 25.

Jemci se pravo na sklapanje braka na osnovu slobodno datog pristanka buducih supruznika. Sklapanje, trajanje i raskid braka zasnivaju se na ravnopravnosti supruznika.

Deca rodjena van braka imaju jednaka prava kao deca rodjena u braku.

Sloboda misli, savesti i veroispovesti

Clan 26.

Svako ima pravo na slobodu misli, savesti, uverenja ili veroispovesti, sto obuhvata i slobodu da se ostane pri svom uverenju ili veroispovesti ili da se oni promene prema sopstvenom izboru.

Niko nije duzan da se izjasnjava o svojim verskim i drugim uverenjima.

Svako je slobodan da u privatnom ili javnom zivotu ispoljava svoju veru ili ubedjenje veroispovedanjem, obavljanjem obreda, pohadjanjem sluzbe i nastavom, pojedinacno ili u zajednici s drugima.

Sloboda ispoljavanja vere ili ubedjenja moze se ograniciti zakonom ako je to neophodno radi zastite javne bezbednosti, zdravlja, morala, ili prava drugih lica.

Roditelji, kao i zakonski staratelji imaju pravo da svojoj deci obezbede versko i moralno obrazovanje u skladu sa svojim uverenjima.

Verske zajednice

Clan 27.

Verske zajednice su ravnopravne i odvojene od drzave.

Verske zajednice su slobodne u samostalnom uredjivanju svoje unutrasnje organizacije, vršenju verskih poslova i verskih obreda.

Verske zajednice imaju pravo da osnivaju verske skole i dobrotvorne organizacije, u skladu sa zakonom.

Prigovor savesti

Clan 28.

U drzavnoj zajednici Srbija i Crna Gora se priznaje prigovor savesti.

Niko nije duzan da protivno svojoj veri ili ubedjenju ispunjava vojnu ili drugu obavezu koja ukljucuje upotrebu oruzja. Takvo lice se moze pozvati da ispuni odgovarajucu civilnu sluzbu, u skladu sa zakonom.

Sloboda misljenja i izrazavanja

Clan 29.

Svako ima pravo na slobodu misljenja i izrazavanja. Ovo pravo ukljucuje slobodu da se govorom, pisanjem, slikom ili na bilo koji drugi nacin traze, primaju i sire obavestjenja i ideje.

Svako ima pravo na pristup podacima u posedu drzavnih organa, u skladu sa zakonom.

Pravo na slobodu izrazavanja se moze ograniciti zakonom, ako je to neophodno radi zastite prava i ugleda drugih lica, ocuvanja autoriteta i nepristrasnosti suda, nacionalne bezbednosti, javnog zdravlja i morala ili javne bezbednosti.

Sloboda medija

Clan 30.

Svako moze da bez odobrenja osniva novine i druga sredstva javnog obavestavanja. Televizijske i radio stanice se osnivaju u skladu sa zakonom drzava clanica.

U drzavnoj zajednici Srbija i Crna Gora nema cenzure.

Svako ima pravo na ispravku objavljene neistinite, nepotpune ili netacno prenete

informacije kojom je povredjeno njegovo pravo ili interes, u skladu sa zakonom. Svako ima pravo na odgovor na informaciju objavljenu u medijima, u skladu sa zakonom.

Niko ne moze spreciti rasturanje stampe ili sirenje obavestenja i ideja putem drugih sredstava javnog obavestavanja, osim ako se odlukom suda utvrdi da je to neophodno radi sprecavanja propagiranja rata, podstrekavanja na neposredno nasilje ili zagovaranje rasne, nacionalne ili verske mrznje koja predstavlja podsticanje na diskriminaciju, neprijateljstvo ili nasilje.

Sloboda okupljanja

Clan 31.

Jemci se pravo na slobodu mirnog okupljanja.

Za okupljanje u zatvorenim prostorima nije potrebna prethodna dozvola ili prijava.

Za zborove i demonstracije na otvorenom prostoru, zakonima drzava clanica se moze propisati obaveza prijavljivanja nadleznom organu.

Sloboda okupljanja moze se ograniciti zakonima drzava clanica ako je to neophodno radi zastite javne bezbednosti, javnog zdravlja i morala, nacionalne bezbednosti ili zastite prava drugih lica.

Sloboda udruzivanja

Clan 32.

Svako ima pravo na slobodu udruzivanja, ukljucujuci i pravo da ne bude clan neke organizacije.

Politicke, sindikalne i druge organizacije se osnivaju bez prethodnog odobrenja, upisom u registar kod nadleznog organa.

Pravo na slobodu udruzivanja moze se ograniciti zakonima drzava clanica, ako je to neophodno radi zastite javne bezbednosti, javnog zdravlja i morala, nacionalne bezbednosti ili zastite prava drugih lica.

Organizacije cije je delovanje usmereno na nasilno rusenje ustavnog poretka, ukidanje zajemcenih ljudskih prava ili izazivanje rasne, nacionalne ili verske mrznje mogu se zabraniti odlukom nadleznog suda.

Pravo na slobodne izbore

Clan 33.

Gradjani drzavne zajednice Srbija i Crna Gora imaju pravo da ucestvuju u odlucivanju o javnim poslovima, bilo neposredno ili preko predstavnika slobodno izabranih tajnim glasanjem, na opstim i periodicnim izborima.

Gradjanin drzavne zajednice Srbija i Crna Gora koji je navrsio 18 godina zivota ima pravo da bira i da bude biran u organe lokalne samouprave, drzavne organe drzave clanice i institucije drzavne zajednice, u skladu sa Ustavnom poveljom i zakonima drzava clanica. Izborno pravo je opste i jednako, a glasanje je tajno.

Pravo na peticiju

Clan 34.

Svako ima pravo da se pojedinačno ili u zajednici s drugima obraca drzavnim organima, da im upucuje peticije i druge predloge i da od njih dobije odgovor, ako ga trazi. Zbog koriscenja ovog prava niko ne sme da trpi stetne posledice.

Drzavljanstvo

Clan 35.

Dete rodjeno na teritoriji Srbije i Crne Gore ima pravo na drzavljanstvo, ako nema drugo drzavljanstvo.

Drzavljanin drzavne zajednice Srbija i Crna Gora ne moze biti lisen drzavljanstva, proteran iz drzavne zajednice Srbija i Crna Gora, niti izrucen van njene teritorije,

osim u skladu sa medjunarodnim obavezama drzavne zajednice.

Punoletstvo

Clan 36.

Punoletstvo se stice navrsenom 18. godinom zivota.

Pravo na slobodu kretanja

Clan 37.

Svako ima pravo na slobodu kretanja i nastanjivanja na celoj teritoriji drzavne zajednice Srbija i Crna Gora, kao i pravo da napusti drzavnu zajednicu i da se u nju vrati.

Sloboda kretanja i nastanjivanja i pravo da se napusti teritorija Srbije i Crne Gore mogu se ograniciti zakonom, ako je to neophodno za vodjenje krivicnog postupka, zastitu javnog reda i mira, sprecavanje sirenja zaraznih bolesti ili za odbranu zemlje.

Ulazak stranaca na teritoriju Srbije i Crne Gore i boravak u njoj regulise se zakonom. Stranac se moze proterati sa teritorije Srbije i Crne Gore samo na osnovu odluke nadleznog organa i u zakonom propisanom postupku.

Proterano lice se ne moze uputiti tamo gde mu preti progon zbog njegove rase, vere, drzavljanstva, pripadnosti odredjenoj drustvenoj grupi ili politickog misljenja, ili ozbiljno krsenje prava zajemcenih ovom poveljom.

Pravo na utociste u drzavnoj zajednici Srbija i Crna Gora

Clan 38.

Svaki stranac koji osnovano strahuje od progona zbog svoje rase, boje, pola, jezika, veroispovesti, nacionalne pripadnosti, pripadnosti nekoj grupi, ili politickih uverenja ima pravo na utociste u Srbiji i Crnoj Gori. Postupak za dobijanje utocista se uredjuje zakonom.

Svako ko je prinudno raseljen u okviru teritorije Srbije i Crne Gore ima pravo na delotvornu zastitu i pomoc u skladu sa zakonima i medjunarodnim obavezama Srbije i Crne Gore.

Posebna zastita porodice, majke i deteta

Clan 39.

Porodica, majka i dete uzivaju posebnu zastitu drustva i drzava clanica.

Zajemceno je pravo majke na podrsku i zastitu drzava clanica u zakonom propisanom periodu, pre i posle porodjaja.

Pravo na rad

Clan 40.

Zajemceno je pravo na rad u skladu sa zakonom. Drzave clanice stvaraju uslove u kojima svako moze da zivi od svog rada.

Svako ima pravo na slobodan izbor rada.

Svako ima pravo na pravicne i odgovarajuce uslove rada, a narocito na pravicnu naknadu za svoj rad.

Pravo na strajk

Clan 41.

Zaposleni imaju pravo na strajk, u skladu sa zakonom.

Socijalno obezbedjenje i socijalno osiguranje

Clan 42.

Svako ko ima prebivaliste u drzavnoj zajednici Srbija i Crna Gora ima pravo na socijalno obezbedjenje i socijalno osiguranje, u skladu sa zakonom.

Pravo na obrazovanje

Clan 43.

Svako ima pravo na obrazovanje.

Osnovno obrazovanje je obavezno. Drzave clanice su duzne da obezbede besplatno osnovno obrazovanje.

Osnivanje skola i univerziteta uredjuje se zakonima drzava clanica.

Sloboda naucnog i umetnickog stvaranja

Clan 44.

Svako ima pravo na slobodu naucnog i umetnickog stvaranja.

Stvaraocima naucnih i umetnickih dela jemce se moralna i materijalna prava, u skladu sa zakonom.

Pravo na zastitu zdravlja

Clan 45.

Svako ima pravo na zastitu zdravlja.

Drzave clanice obezbedjuju zdravstvenu zastitu deci, trudnicama i starim licima ako je ne ostvaruju po drugom osnovu.

Zdrava zivotna sredina

Clan 46.

Svako, a posebno drzavna zajednica i drzave clanice, odgovoran je za zastitu zivotne sredine.

Svako ima pravo na zdravu zivotnu sredinu i na blagovremeno i potpuno obavestavanje o njenom stanju.

Svako je obavezan da cuva i unapredjuje zivotnu sredinu.

III Prava pripadnika nacionalnih manjina

Osnov i okvir prava pripadnika nacionalnih manjina

Clan 47.

Zastita prava pripadnika nacionalnih manjina ostvaruje se u skladu sa medjunarodno-pravnom zastitom ljudskih i manjinskih prava.

Pripadnici nacionalnih manjina imaju individualna i kolektivna prava, prava koja ostvaruju pojedinačno ili u zajednici s drugima, u skladu sa zakonom i medjunarodnim standardima.

Kolektivna prava podrazumevaju da pripadnici nacionalnih manjina, neposredno ili preko svojih izabranih predstavnika ucestvuju u procesu odlucivanja ili odlucuju o pojedinim pitanjima koja su vezana za njihovu kulturu, obrazovanje, informisanje i upotrebu jezika i pisma, u skladu sa zakonom.

Radi ostvarivanja prava na samoupravu u oblasti kulture, obrazovanja, informisanja i sluzbene upotrebe jezika i pisma, pripadnici nacionalne manjine mogu izabrati svoje nacionalne savete, u skladu sa zakonom.

Pored termina nacionalne manjine mogu se ravnopravno koristiti drugi termini koje ustavima i zakonima utvrduju drzave clanice.

Sloboda izrazavanja nacionalnog identiteta

Clan 48.

Jemci se sloboda izrazavanja nacionalne pripadnosti.

Niko nije duzan da se izjasnjava o svojoj nacionalnoj pripadnosti.

Zabrana diskriminacije

Clan 49.

Pripadnicima nacionalnih manjina jemci se ravnopravnost pred zakonom i jednaka zakonska zastita.

Zabranjena je bilo kakva diskriminacija po osnovu pripadnosti nacionalnoj manjini.

Nece se smatrati diskriminacijom oni propisi, mere i akcije koje su usmerene na obezbedjivanje prava pripadnika nacionalnih manjina, kada se nalaze u nejednakom polozaaju, da bi im se omogucilo puno uzivanje prava pod jednakim uslovima.

Zabrana nasilne asimilacije

Clan 50.

Zabranjena je nasilna asimilacija pripadnika nacionalnih manjina.

Drzave clanice i drzavna zajednica Srbija i Crna Gora duzne su da zastite pripadnike nacionalnih manjina od svake akcije usmerene ka takvoj asimilaciji.

Zabrana izazivanja rasne, nacionalne i verske mrznje

Clan 51.

Zabranjeno je i kaznjivo svako izazivanje i podsticanje nacionalne, rasne, verske ili druge neravnopravnosti, kao i izazivanje i raspirivanje nacionalne, rasne, verske i druge mrznje i netrpeljivosti.

Prava na ocuvanje posebnosti

Clan 52.

Pripadnici nacionalnih manjina imaju pravo:

- na izrazavanje, cuvanje, negovanje, razvijanje i javno ispoljavanje nacionalne i etnicke, kulturne i verske posebnosti;
 - na upotrebu svojih simbola na javnim mestima;
 - na slobodnu upotrebu svog jezika i pisma;
 - da u sredinama sa znacajnom manjinskom populacijom drzavni organi vode postupak i na jeziku nacionalne manjine koja cinu znacajni deo populacije;
 - na skolovanje na svom jeziku u drzavnim ustanovama;
 - na osnivanje privatnih obrazovnih ustanova na svim nivoima;
 - da sopstveno ime i prezime koriste na svom jeziku;
 - da u sredinama sa znacajnom manjinskom populacijom tradicionalni lokalni nazivi, imena ulica i naselja, kao i topografske oznake budu ispisani na jeziku manjine;
 - na odredjen broj mandata u skupstini drzave clanice i Skupstini Srbije i Crne Gore, polazeci od principa neposredne reprezentacije, saglasno zakonima drzava clanica;
 - na odgovarajucu zastupljenost u javnim sluzbama, organima drzavne vlasti i lokalne samouprave;
 - na potpuno i nepristrasno informisanje na svom jeziku, ukljucujuci pravo na izrazavanje, primanje, slanje i razmenu informacija i ideja
 - da osnivaju sopstvena sredstava javnog informisanja.
- Zakonom se uredjuje nacin uzivanja ovih prava.

Pravo na udruzivanje

Clan 53.

Pripadnici nacionalnih manjina imaju pravo na osnivanje prosvetnih i kulturnih organizacija i udruzenja, cije je finansiranje dobrovoljno.

Organizacijama i udruzenjima pripadnika nacionalnih manjina se priznaje posebna uloga u ostvarenju prava pripadnika nacionalnih manjina.

Saradnja sa sunarodnicima u drugim drzavama

Clan 54.

Pripadnici nacionalnih manjina imaju pravo da ostvaruju nesmetane veze i da saradjuju sa svojim sunarodnicima koji su van teritorije drzavne zajednice Srbija i

Crna Gora.

Unapredjivanje uslova zivota

Clan 55.

Obaveza je drzava clanica da, gde god je to potrebno, usvajaju odgovarajuće mere za unapredjenje pune i efektivne ravnopravnosti izmedju pripadnika nacionalne manjine i onih koji pripadaju vecini, u svim oblastima ekonomskog, socijalnog, politickog i kulturnog zivota.

Mere iz stava 1. ovog clana, kada to bude potrebno, predvidjaju uklanjanje izrazito nepovoljnih uslova zivota koji posebno pogadjaju pripadnike odredjene nacionalne manjine.

Drzavna zajednica Srbija i Crna Gora u okviru nadleznosti utvrdjenih Ustavnom poveljom i drzave clanice garantuju pripadnicima nacionalnih manjina pravo da ravnopravno sa ostalim gradjanima ucestvuju u vodjenju javnih poslova, ukljucujuci pravo glasanja i kandidovanja za nosioce javnih funkcija.

Razvijanje duha tolerancije

Clan 56.

U oblasti obrazovanja, kulture i informisanja drzavna zajednica Srbija i Crna Gora i drzave clanice podsticu duh tolerancije i medjukulturnog dijaloga i preduzimaju efikasne mere za unapredjenje uzajamnog postovanja, razumevanja i saradnje medju svim ljudima koji zive na njenoj teritoriji bez obzira na njihov etnicki, kulturni, jezicki ili verski identitet.

Jemstvo stecenih prava

Clan 57.

Dostignuti nivo ljudskih i manjinskih prava, individualnih i kolektivnih, ne moze se smanjivati.

Ovom poveljom se ne ukidaju niti menjaju prava pripadnika nacionalnih manjina stecena propisi ma koji su se primenjivali do stupanja na snagu ove povelje, kao i prava stecena na osnovu medjunarodnih ugovora kojima je Savezna Republika Jugoslavija pristupila.